

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 27. april 2020 av Høyesterett i avdeling med

justitiarius Toril Marie Øie
dommer Aage Thor Falkanger
dommer Ragnhild Noer
dommer Per Erik Bergsjø
dommer Espen Bergh

HR-2020-894-A, (sak nr. 20-020706STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 14. oktober 2019

A (advokat Frode Sulland)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Tomasz Edsberg)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Noer**: Saken gjelder straffutmåling for forsikringsbedrageri hvor bedrageriet gjelder et lite beløp.
- (2) A er født 00.00.1968. Ved Oslo tingretts dom 8. april 2019 ble han dømt for ett tilfelle av forsikringsbedrageri, jf. straffeloven § 375. Straffen ble satt til en bot på 14 000 kroner, subsidiært 14 dagers fengsel. Saken ble behandlet som tilståelsessak.
- (3) Påtalemyndigheten anket straffutmålingen til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 14. oktober 2019 dom med slik domsslutning:

«I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 14 – fjorten – dager. Fengselsstraffen gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 34. I tillegg dømmes A til å betale en bot på 14 000 – fjortentusen – kroner, subsidiært fengsel i 14 – fjorten – dager dersom boten ikke betales, jf. straffeloven § 55.»

- (4) Saken ble behandlet skriftlig etter samtykke fra A.
- (5) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen. I Høyesterett har saken blitt behandlet muntlig ved fjernmøte, jf. midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 § 2.

Mitt syn på saken*Saksforholdet*

- (6) A tegnet forsikring i Tryg Forsikring 5. september 2018. Tre uker seinere sendte han inn skademelding og krevde erstatning for en ødelagt TV. Som grunn oppga han at TV-apparatet hadde falt ned fra veggen. Da forsikringsselskapet kontaktet ham for å få kvitteringen for TV-en, sa A at han hadde kjøpt den kontant på Finn.no og ikke hadde kvittering.
- (7) Forsikringsselskapet fant seinere annonsen for TV-en på Finn.no og tok kontakt med selger og kjøper. Det ble klart at A aldri hadde eid TV-en. Da han ble konfrontert med dette, tilsto han forholdet.

Rettslige utgangspunkter

- (8) Forsikringsbedrageri rammes av straffeloven § 375, som har en strafferamme på bot eller fengsel i inntil to år. Grovt forsikringsbedrageri straffes med fengsel i inntil seks år, jf. straffeloven § 376. Strafferammene er annerledes enn de var etter § 272 om forsikringsbedrageri i straffeloven av 1902. Men endringen tok ikke sikte på å etablere et nytt straffnivå, jf. HR-2018-1281-A avsnitt 9.
- (9) Forsikringsbedrageri kan straffes med bot i tillegg til fengsel, jf. straffeloven § 32 første ledd bokstav b og § 54 første punktum bokstav a. Men bare brudd på § 375 om alminnelig

forsikringsbedrageri kan straffes med bot alene, jf. formuleringen «bot eller fengsel» i § 375, og § 53 første ledd.

- (10) Dette siste er annerledes enn før. Etter 1902-loven § 272 første ledd, som forholdet i saken her ville falt inn under, kunne bøter bare idømmes «sammen med fengselsstraffen». Det var altså ikke mulig med bot som eneste straff. Her skilte forsikringsbedrageriene seg fra andre vinningsforbrytelser. Det ble gjennomført flere revisjoner under 1902-loven hvor man åpnet for mer bruk av bøtestraff for vinningsforbrytelser. Men forsikringsbedrageri ble holdt utenfor, jf. Ot.prp. nr. 52 (1970–1971) kapittel F II punkt 2 på side 45 og Innst. O. nr. 49 (1988–1989) punkt 10 på side 5–6. Det kan tyde på at lovgiver ikke anså bot alene som en egnet reaksjon for forsikringsbedrageri.
- (11) Den endringen som skjedde ved vedtakelsen av ny straffelov, ved at også forsikringsbedrageri nå kan straffes med bot alene, var del av en generell reform. Formålet var blant annet å samordne strafferammene i ulike straffebestemmelser. Endringen var altså ikke spesifikt rettet mot forsikringsbedrageriene og er heller ikke kommentert i forarbeidene til disse bestemmelsene. Jeg legger dermed til grunn at den innførte adgangen til å idømme bot alene ikke betyr noe markert endret syn på bruken av bot som reaksjon ved forsikringsbedrageri. Praksis etter straffeloven av 1902 er derfor fortsatt relevant.
- (12) Nivået på straffen for forsikringsbedrageri må avspeile at slike bedragerier ofte kan være lette å gjennomføre og vanskelige å avdekke. De utgjør et betydelig samfunnsproblem og fører til at forsikringskostnadene for allmennheten blir større enn de burde vært. Allmennpreventive hensyn veier derfor tungt. Det er nødvendig med en følbar reaksjon for at straffen skal virke avskrekkende.
- (13) Høyesterett har på denne bakgrunn uttalt at straffen bør settes til ubetinget fengsel, med mindre det gjelder et forholdsvis beskjedent beløp eller særlige forhold tilsier noe annet, jf. HR-2018-1281-A avsnitt 13. Høyesterett kom til at det var grunn til å oppjustere grensen for bruk av ubetinget fengsel, som var anslått til rundt 33 000 kroner, «noko ut over endringa i pengeverdien dei siste åra», jf. avsnitt 14 og 20. Beløpet i den saken på 58 166 kroner var ikke i seg selv til hinder for bruk av samfunnsstraff, jf. avsnitt 22.
- (14) Noen fast grense er det uansett ikke snakk om. Også andre momenter vil komme inn. Straffen må her som ellers avspeile handlingens grovhet. Jeg viser til avsnitt 22 i dommen.
- (15) Det samme må gjelde når det nå skal trekkes en grense mellom forsikringsbedragerier som bør straffes med betinget fengsel og bot, og bedragerier der det er tilstrekkelig med bot alene. Verdien av det som urettmessig er meldt inn til forsikringsselskapet, danner et utgangspunkt for reaksjonsvalget, men er ikke avgjørende.
- (16) Det er ikke praksis fra Høyesterett om forsikringsbedrageri for såpass beskjedne beløp som i vår sak.
- (17) Etter mitt syn kan imidlertid praksis fra påtalemyndigheten om bøtenivået ved andre vinningslovbrudd gi visse indikasjoner. Den 1. januar 2020 trådte et nytt bøtedirektiv i kraft som er felles for Oslo, Øst, Sør-Øst, Sør-Vest og Agder politidistrikter. Utgangspunktet er også her at hver sak skal vurderes individuelt, med tanke på om saken er egnet for avgjørelse ved bot eller ikke. Er saken egnet for bøtestraff, er det satt en veiledende grense på 10 000 kroner som øvre terskel for forelegg for tyveri, heleri og

alminnelig bedrageri. Ved lavere verdier er utgangspunktet altså at politiet kan avgjøre saken med bot uten å ta ut tiltale. Forsikringsbedrageri er ikke tatt med. Og for de alminnelige bedrageriene er det poengtert at politiet nøye må vurdere om forelegg er riktig reaksjon. Det skal særlig tas hensyn til graden av tillitsbrudd og utvist forbrytersk vilje.

- (18) Forsvarer har gitt uttrykk for at det ikke bør være for stor forskjell på straffen for trygdebedrageri og for forsikringsbedrageri. Dette ble behandlet inngående i HR-2018-1281-A. Konklusjonen var at selv om det er sterke likhetstrekk mellom de to formene for bedragerier, er det ikke grunn til å knytte grensen mot ubetinget fengsel for forsikringsbedragerier til folketrygdens grunnbeløp, slik praksis er for trygdebedragerier, jf. avsnitt 21 i dommen.
- (19) Praksis fra Nav synes for øvrig å være at man ikke anmelder trygdebedrageri med mindre det unndratte beløpet er av en viss størrelse, jf. brev fra Riksadvokaten til politimestrene og statsadvokatene av 30. oktober 2019. Slik intern anmeldelsespraksis fra Nav – som for eksempel kan være begrunnet i rene ressurs hensyn – kan uansett ikke være retningsgivende for domstolens fastsettelse av straffen for forsikringsbedrageri. Rutinene har imidlertid ført til at det ikke er rettspraksis om grensen mellom bot og betinget fengsel for trygdebedrageriene å sammenligne med.
- (20) Oppsummert må avgjørelsen av om det er tilstrekkelig med bot som straff for mindre forsikringsbedragerier, baseres på en helhetsvurdering. Beløpets størrelse, graden av skyld og profesjonalitet, og hvor utspekulert forholdet er, er blant de momentene som må tas i betraktning, jf. HR-2018-1281-A avsnitt 22.

Saken her

- (21) Vår sak gjelder en TV til en verdi av 14 000 kroner. Forsikringen hadde en egenandel på 2 000 kroner. Det beløpet som må danne utgangspunktet for straffutmålingen, er dermed 12 000 kroner, jf. Rt-2003-1464 avsnitt 8.
- (22) Beløpet er lavt, og bedrageriet er ikke gjort på en særlig profesjonell eller utspekulert måte. Men det er et relativt typisk tilfelle av forsikringsbedrageri, og A fant opp en dekkhistorie da selskapet tok kontakt med ham etter å ha fått mistanke. Ut over tilståelsen er det ingen spesielle formildende forhold. Jeg er kommet til at det bør idømmes både bot og betinget fengsel, men legger til at jeg oppfatter saken som et grensetilfelle.
- (23) A tilsto forholdet, slik at saken kunne behandles som tilståelsessak. Tilståelsen kom imidlertid først etter at forsikringsselskapet hadde etterforsket og oppklart saken. Tilståelsesfradraget må derfor bli begrenset. Straffen settes etter dette til betinget fengsel i 14 dager og en bot på 14 000 kroner, subsidiært fengsel i 14 dager, som er i tråd med lagmannsrettens dom.
- (24) Jeg stemmer for denne

D O M :

- (25) Anken forkastes.

- (26) Dommer **Bergh:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Bergsjø:** Likeså.
- (28) Dommer **Falkanger:** Likeså.
- (29) Justitiarius **Øie:** Likeså.
- (30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.